

Ecologisch werkprotocol Herinrichting regenwaterbuffer De Heek Valkenburg 2020

Bureau Meervelt,
Ecologisch onderzoek en advies

Ecologisch werkprotocol Herinrichting De Heek Valkenburg 2020

Status: Concept, 16 september 2020

In opdracht van:

Contactpersoon: N. de Wit

Bureau Meervelt,
Ecologisch onderzoeken advies

C.E. Linders & R.A.J. Pahlplatz

Projectnummer: 20-101

Inhoud

Hoofdstuk 1 Inleiding	1
1.1 Aanleiding	1
1.2 Beschikbare documenten op het gebied van flora en fauna	2
1.3 Soorten waarvoor de Gedragscode Flora- en faunawet voor waterschappen (2012) geldt	2
1.4 Overige soorten	2
1.5 Beschrijving plangebied	3
Hoofdstuk 2 Maatregelen.....	4
2.1 Algemene maatregelen	4
2.2 Specifieke maatregelen.....	5
2.2.1 Maatregelen voor broedvogels	5
2.2.2 Maatregelen voor Das	5
2.2.3 Vroedmeesterpad	5
2.2.4 Levendbarende hagedis en Hazelworm	5
Bijlage 1 Desinfectieprotocol veldwerk RAVON.....	6

Hoofdstuk 1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Binnen het beekdal van de Hekerbeek in Valkenburg ligt een taak om buffercapaciteit te vergroten, berging te creëren door wijzigend grondgebruik en/of de afvoercapaciteit van de beek te vergroten. Het gaat daarbij in totaal om vijf buffers: Goudsberg, Losbrouck, De Heek, St. Joseph en regenwaterbuffer Hekerbeek. In de 2020 is de herinrichting voorzien van regenwaterbuffer De Heek. Dit ecologisch werkprotocol heeft betrekking op de werkzaamheden die uitgevoerd worden binnen de grenzen van de bestaande buffer, specifiek binnen de gekleurde delen zoals aangegeven in onderstaande figuur.

Figuur 1: Locaties van ingrepen in regenwaterbuffer De Heek (Adviesbureau Brouwers, tekeningnummer 20-19).

De uit te voeren werkzaamheden betreffen:

- Het kappen van bomen conform de Opruimtekening (tekeningnummer 20-197);
- Het verwijderen van het bestaande dijkje met stapelstenen keermuren tussen de twee buffers;
- Het omleggen van een klein stuk waterloop om deze aan te sluiten op de nieuwe oostelijke buffer;
- Het uitbreiden van de capaciteit van de oostelijke buffer van de huidige 100 m³ tot 2.200 m³. Hierbij wordt 2.200 m³ grond ontgraven, 150 m³ wordt ter plaatse verwerkt en 2.050 m³ afgevoerd;
- Het uitbreiden van de capaciteit van de westelijke buffer van de huidige 10.700 m³ tot 14.200 m³. Hierbij wordt 4.160 m³ grond ontgraven en 110 m³ verwerkt. Het restant van 4.050 m³ wordt afgevoerd;
- De aanleg van een nieuwe leegloopleiding met spindelschijf, keermuren en een takkenrooster;
- Aanbrengen van nieuwe toegangspoorten
- De aanplant van nieuwe bomen.

Bovenstaande werkzaamheden worden gekwalificeerd als ruimtelijke ontwikkelingen. Start van de werkzaamheden is gepland in najaar 2020. Het werkprotocol is hierop afgestemd. Bij een afwijkende startdatum dienen de maatregelen mogelijk worden aangepast.

In het plangebied zijn diverse beschermde natuurwaarden aangetroffen. Maatregelen dienen genomen te worden om verbodsbepalingen zoals vastgelegd in de Wet natuurbescherming te voorkomen. Dit werkprotocol bevat alle maatregelen die tijdens de uitvoering van het project Herinrichting regenwaterbuffer De Heek genomen moeten worden.

Voor alle aanwezige en potentieel aanwezige beschermde soorten kunnen voldoende maatregelen genomen worden om overtredingen te voorkomen. Een ontheffing op grond van de Wet natuurbescherming wordt daarom niet nodig geacht mits gewerkt wordt op basis van dit ecologisch werkprotocol. In dit protocol is de voorgeschreven werkwijze uit de Gedragscode van de Unie van Waterschappen uit 2012 verwerkt.

1.2 Beschikbare documenten op het gebied van flora en fauna

- Quickscan Wet natuurbescherming Bufferlocaties en beektracé Hekerbeek, Valkenburg 2020 (in dit document verder 'quicksan' genoemd). Bureau Meervelt, 16 september 2020.
- Gedragscode Flora- en faunawet voor waterschappen. Goedgekeurd door het Ministerie van Economische zaken, Landbouw en Innovatie op 6 februari 2012 (zie voor geldigheid van deze gedragscode ook paragraaf 3.1 in de quickscan).

AFSCRIFTEN VAN DE QUICKSCAN (INCLUSIEF BIJLAGEN) EN DIT ECOLOGISCH WERKPROTOCOL DIENEN OP DE LOCATIE VAN UITVOERING AANWEZIG TE ZIJN EN BIJ CONTROLE DOOR BEVOEGD GEZAG OVERLEGD TE WORDEN.

1.3 Soorten waarvoor de Gedragscode Flora- en faunawet voor waterschappen (2012) geldt

Het gaat om de soorten in onderstaande tabel. In dezelfde tabel is het beschermingsregime opgenomen en voor welk artikel een vrijstelling geldt.

Tabel 1: Overzicht van soorten waarvoor de Gedragscode geldt, de artikelen waarvoor een vrijstelling geldt op grond van de gedragscode en het huidige beschermingsregime.

Soort waarvoor gedragscode geldt	Andere soort	Artikel
Alpenwatersalamander	X	3.10 lid 1a en b
Levendbarende hagedis	X	3.10 lid 1a en b

Aan de voorbereiding van de werkzaamheden zijn eisen verbonden waaronder het ervoor zorgen dat uitvoerend personeel voldoende is geïnstrueerd om de gedragscode te kunnen naleven. Ook dient het uitvoerend personeel te weten waar de juridisch zwaarder beschermde soorten zich bevinden; zie de quickscan voor deze informatie.

1.4 Overige soorten

In en in de omgeving van het plangebied zijn veel waarnemingen van beschermde natuurwaarden bekend (zie ook quickscan). Voor veel algemeen voorkomende soorten gelden vrijstellingen op grond van de Omgevingsverordening Limburg; wel geldt altijd de zorgplicht. Het gaat dan om soorten als Mol, Vos, Konijn, Groene kikker, Bruine kikker, Kleine watersalamander etc. Deze soorten worden niet apart genoemd. Voor deze soorten dienen wel maatregelen genomen te worden. Deze maatregelen worden de 'algemene maatregelen' genoemd.

1.5 Beschrijving plangebied

De Heek is een bestaande grote buffer die bijzonder goed is ingepast en op zichzelf een natuurlijk kleinschalig cultuurlandschap vormt. In de zomer van 2020 is de buffer geheel drooggefallen. De buffer bestaat uit meerdere laagten waarin tijdelijk water kan blijven staan na neerslagpieken en heeft naar de weg toe een steile helling. Een hoogstamboomgaard maakt deel uit van de buffer en er staan meerdere waardevolle (kleine) bosjes en bomen zoals het wilgenbosje in de oostelijke laagte en oude rij knotpopulieren. Aan de zuid- en oostkant wordt de buffer begrensd door een haag. De buffer is zeer insectenrijk en maakt onder meer deel uit van het leefgebied van de Das. Er vindt extensieve begrazing plaats (tijdens het veldbezoek door twee koeien).

Hoofdstuk 2 Maatregelen

In de navolgende paragrafen worden de te nemen mitigerende maatregelen opgesomd. De maatregelen dienen genomen te worden om overtredingen van verbodsbepalingen en negatieve effecten op soorten te voorkomen en om optredende negatieve effecten te mitigeren.

De algemene maatregelen gelden in het hele plangebied en voor alle werkzaamheden. Daarnaast zijn er specifieke maatregelen gericht op voorkomen van specifieke soorten of soortgroepen.

Voor de volgende soorten dienen specifieke maatregelen genomen te worden:

- Das
- Broedvogels
- Vroedmeesterpad
- Levendbarende hagedis
- Hazelworm

2.1 Algemene maatregelen

1. De werkzaamheden starten met een instructie voor het uitvoerend personeel waar bij (potentieel) aanwezige beschermde diersoorten worden benoemd en het ecologisch werkprotocol kort wordt toegelicht door de begeleidend ecooloog.
2. Voorafgaand aan de werkzaamheden worden de delen waar geen werkzaamheden worden uitgevoerd afgezet met lint op aanwijzing van de ecooloog.
3. De rijroutes in de buffer (aan- en afvoer van materiaal) worden zo beperkt mogelijk gehouden, de aansluiting op de Hekerweg is gelijk aan de huidige toegangswegen in de buffer.
4. De delen waar de werkzaamheden uitgevoerd worden, worden voor aanvang van de werkzaamheden gemaaid.
5. Voorafgaand aan de kap van bomen wordt een door de ecooloog een laatste eenmalige inspectie uitgevoerd op het voorkomen van beschermde vaste rust en verblijfplaatsen.
6. Kunstwerken worden vóór de ingreep gecontroleerd op het voorkomen van onder meer overwinterende amfibieën en reptielen, steenmarters en vleermuizen. Bij positief resultaat worden geen werkzaamheden uitgevoerd tijdens het broed- of nestelseizoen, noch tijdens de winterslaap van overwinterende vleermuizen. Bij aanwezigheid van vleermuiskolonies dient een ontheffing aangevraagd te worden.
7. Tijdens de werkzaamheden dient gecontroleerd te worden of (her)vestiging van beschermde soorten plaatsvindt.
8. Hopen worden zo mogelijk handmatig uitgegraven zodat aanwezige dieren de kans krijgen te ontsnappen.
9. Houtstapels, stapelstenen, boomstammen of ander materiaal dat een geschikte verblijfplaats vormt voor amfibieën en kleine zoogdieren wordt voorzichtig verwijderd onder toezicht van de ecooloog. Indien aanwezig worden de werkzaamheden op deze locatie tijdelijk stilgelegd tot aanwezige individuen zichzelf in veiligheid hebben gebracht.
10. Werkoppervlakten dienen zo beperkt mogelijk gehouden te worden en in een zo beperkt mogelijk tijdsbestek afgerond te worden.
11. Bouwactiviteiten vinden plaats in de daglichtperiode opdat verstoring van de omgeving door verlichting en menselijke aanwezigheid zoveel mogelijk wordt voorkomen.
12. Voor het vangen en vervoeren van amfibieën en reptielen (indien aan de orde en toegestaan) worden strikte hygiëne maatregelen genomen (zie ook bijlage).
13. Bij het aantreffen van nu niet genoemde beschermde soorten dient de begeleidend ecooloog geraadpleegd te worden.

2.2 Specifieke maatregelen

2.2.1 Maatregelen voor broedvogels

Jaarrond beschermde nesten zijn niet aangetroffen in de delen waar gewerkt gaat worden. In overige delen zijn deze niet door onderzoek uitgesloten. Met name de oude populieren dienen ontzien te worden. Alle in gebruik zijnde nesten zijn strikt beschermd voor zolang de jongen afhankelijk zijn van het nest.

Mitigerende maatregelen ter voorkoming en verstoring van broedgevallen:

- Er wordt zo ruim mogelijk om de aanwezige populieren heen gewerkt; deze worden afgezet met lint.
- Alle vegetatie die geschikt is als nestgelegenheid en die verwijderd moet worden in het kader van de werkzaamheden, dient verwijderd te worden ruim buiten het broedseizoen (dus buiten de periode maart-augustus).
- Voorafgaand aan de kap dient een laatste controle plaats te vinden op de aanwezigheid van broedgevallen.
- De vegetatie in het plangebied dient kort gehouden te worden in de periode van start werkzaamheden tot afronding werkzaamheden.
- Let op: Als een broedgeval eenmaal gevestigd is in het plangebied dienen de werkzaamheden rond de nestlocatie tijdelijk stil gelegd te worden tot de jongen niet meer afhankelijk zijn van het nest.

2.2.2 Maatregelen voor Das

- Voorafgaand aan de werkzaamheden wordt een lint gespannen zodat duidelijk is dat gedurende de hele uitvoeringstijd in het talud richting weg en een deel van de westelijke buffer geen werkzaamheden mogen plaatsvinden.
- De locatie waar de omlegging van de waterloop plaatsvindt, dient voorafgaand aan de werkzaamheden vrijgegeven te worden door de ecooloog.

2.2.3 Vroedmeesterpad

- De stapelstenen muren van de bestaande in- en uitstroomvoorziening tussen de twee buffers wordt onder begeleiding van de ecooloog afgebroken. De ecooloog checkt tussentijds of exemplaren van deze of andere soorten aanwezig zijn.
- Bij geconstateerde aanwezigheid van Vroedmeesterpad dienen de werkzaamheden op deze locatie te worden stilgelegd en dient een ontheffing te worden aangevraagd voor deze soort.

2.2.4 Levendbarende hagedis en Hazelworm

- Het plangebied dient voor 1 oktober faunavrij te worden gemaakt en ongeschikt als leefgebied voor Levendbarende hagedis en Hazelworm door bijvoorbeeld heel kort te maaien en/of de bovenlaag te verwijderen. Voor deze soorten geldt een vrijstelling op grond van de Omgevingsverordening Limburg 2014. Voor Levendbarende hagedis geldt een vrijstelling in de periode 15 augustus tot en met 15 oktober. Voor Hazelworm geldt een vrijstelling in de periode juli, augustus, september.

De ecooloog rapporteert tijdens de werkzaamheden over de genomen stappen en de bevindingen. Na afronding van de werkzaamheden wordt een kort verslag hiervan gemaakt.

Bijlage 1 Desinfectieprotocol veldwerk RAVON

April 2020

Desinfectie protocol veldwerk

RAVON [Reptielen Amfibieën Vissen Onderzoek Nederland]
www.ravon.nl

Achtergrond

De huidziekte **chytridiomycose**, veroorzaakt door de schimmel *Batrachochytrium dendrobatidis* (Bd) en *B. salamandrivorans* (Bsal), veroorzaakt wereldwijd massale sterfte onder amfibieën, ook in Europa en in Nederland. In Nederland is de vuursalamander door introductie van de invasieve schimmel Bsal bijna uitgestorven. De schimmel is ook bij kamsalamander, Alpenwatersalamander en kleine watersalamander vastgesteld en kan sterfte bij deze soorten veroorzaken. Ook is vanaf 2010 **ranavirus** op meerdere plaatsen in Nederland aangetoond. Er zijn verschillende varianten van het ranavirus die ziekte kunnen veroorzaken bij vissen, amfibieën of reptielen. Ook herpesvirussen, *Saprolegnia*, *amphibiothecum* en nog vele andere ziekteverwekkers kunnen ziekte en sterfte bij amfibieën veroorzaken. Bovengenoemde amfibieziektes zijn niet schadelijk voor mensen.

Er komt steeds meer kennis over en belangstelling voor ziektes bij amfibieën die populaties kunnen bedreigen. Het is voorsnog evident dat de mens een belangrijke rol speelt als verspreider van ziektes. Ongemerkt kunnen aan schoenzolen, schepnetten en emmers ziekteverwekkers van de ene naar de andere locatie worden gebracht. Om die reden kunnen activiteiten in het veld een potentieel risico vormen voor amfibieën.

Eenvoudige desinfectiemaatregelen die kleding en veldmaterialen ontsmetten zijn zeer effectief in het verminderen van de verspreiding van ziekteverwekkers naar nu nog 'schone' gebieden. In dit advies treft u eenvoudige, preventieve maatregelen aan die u kunt nemen. Dit advies richt zich alleen op de 'standaard' veldonderzoeksmethoden. Bij het verplaatsen van dieren is ook een grote kans op het verspreiden van ziektes. Wanneer herintroducties, verplaatsingen van dieren, etc. uitgevoerd worden gelden strengere hygiëne-eisen.

Het wordt aangeraden óók veldmaterialen te desinfecteren die gebruikt worden bij andere werkzaamheden in aquatische milieus, zoals o.a. onderzoek naar vissen, macrofauna en waterplanten.

© T. Stark (RAVON)

© T. Stark (RAVON)

© T. Stark (RAVON)

Referenties:

Johnson, M. L., et al. (2003). DOI: 10.3354/dao057255
Van Rooij, P., et al. (2017). DOI: 10.1371/journal.pone.0186269

Contact met RAVON: ziektes@ravon.nl

April 2020

Advies:

- Hanteer amfibieën alleen als het echt noodzakelijk is. Er zijn geen beperkingen in het veld, zolang u voorzorgsmaatregelen neemt.
- Neem ook hygiënemaatregelen in acht als u met vissen, aquatische macrofauna, waterplanten of met reptielen in vochtige terreinen werkt (en de amfibieën ongemoeid laat).
- Amfibieën moeten altijd weer op de exacte vangstlocatie worden losgelaten.
- Als uw handen in contact komen met water of met amfibieën moeten wegwerphandschoenen (poederloos) worden gedragen. Nitril handschoenen (Eco Nitrile PF 250) worden aangeraden vanwege het afdodend effect op Bd en Bsal. Neem ook desinfecterende handgel (ongeparfumeerd) mee.
- Alle materialen die tussen verschillende locaties¹ gebruikt worden, moeten worden gedesinfecteerd.
- Als u het water in bent gelopen, of contact hebt gemaakt met het water (of modder), moeten schoenen/laarzen/waadpak worden gedesinfecteerd.
- Parkeer uw auto iets verderop op een verhard pad en niet op (zachte modderige) vegetatie.
- Bd overleeft een korte periode (4 uur) van droogte niet, maar ranavirus en Bsal kunnen wel langer in leven blijven op droge oppervlakten. Het 4 uur laten drogen van je veldmaterialen tussen veldbezoeken door is dus voldoende effectief tegen Bd, maar niet volledig tegen ranavirus en Bsal.
- Dode en/of zieke amfibieën hebben een grote kans op de aanwezigheid van amfibieziektes en moeten daarom voorzichtig behandeld worden. Hanteer ze enkel met handschoenen, rapporteer zieke dieren en neem dode dieren mee (in een dubbele plastic zak). Neem bij het aantreffen van dode salamanders direct contact op met RAVON en meld ook vondsten van ziek uitziende dieren. Let op: het meenemen van dieren kan enkel wanneer u daarvoor een geldige ontheffing heeft. Neem contact op met RAVON voor meer informatie.

Reinigen en desinfecteren:

- Gebruik bij voorkeur 2 (of meer) sets materialen, zodat er geen chemicaliën gebruikt hoeven te worden in het veld.
- Borstel plantenresten, modderkluiten, etc. af op de veldlocatie.
- Spoel met water. Water uit een poel of vijver is prima. Zorg dat de materialen zo schoon mogelijk zijn.
- Desinfecteer materialen op onderstaande manier, bij voorkeur thuis, en anders op ruime afstand van het oppervlaktewater en probeer geen residu in het milieu te laten komen. Gebruik bijvoorbeeld een emmer of bak om in te desinfecteren en voer de oplossing thuis op de voorgeschreven manier af.
- Aangeraden ontsmettingsmiddelen zijn Virkon S (1% oplossing, gedurende ten minste 2 min.), bleek (minimaal 4% natriumhypochloriet) en 70% ethanol of spiritus (85% ethanol)². De minimale inwerktijd voor natriumhypochloriet en ethanol is respectievelijk 5 en 1 minuut. Gebruik altijd verse oplossingen.
- Spoel de materialen na desinfectie goed na met schoon (leiding)water.
- Was uw handen met een desinfectans en/of desinfecteer uw handen met een ongeparfumeerde desinfecterende handgel, verkrijgbaar bij vrijwel alle supermarkten en drogisten.

¹ Een locatie wordt gedefinieerd als een unieke poel of een bekensysteem die/dat niet in directe verbinding staat met ander oppervlaktewater.

² Niet alle middelen mogen buitenhuis gebruikt worden en de regelgeving hieromtrent verandert regelmatig, houd hier rekening mee bij het te gebruiken ontsmettingsmiddel. Het is enkel toegestaan Virkon S te gebruiken in 'ruimtes bestemd voor het verblijf van mensen', en dus niet in de open lucht.